

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» імені Т.Г.ШЕВЧЕНКА
Кафедра мов і методики їх викладання

МАМЧИЧ О.Б.
МІРОШНИК І.В.
УКРАЇНСЬКА МОВА
ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

**Модульна система навчання
та контролю знань студентів**

Навчально-методичний посібник

Чернігів
2024

УДК 378.016:811.161.2(072)
М22

Мамчич О.Б., Мірошник І.В. Українська мова за професійним спрямуванням. Модульна система навчання та контролю знань студентів: навчально-методичний посібник (видання 3-тє, доповнене). Чернігів, 2024. 44 с.

Рецензенти: Косінова О.М., кандидатка філологічних наук,
доцентка
Янко Н.О., кандидатка педагогічних наук,
доцентка

Проаналізовано концепцію та основні напрямки створення інноваційної технології навчання, що побудована за принципом модульності змісту процесу вивчення дисциплін лінгвістичного циклу. Таку технологію розроблено на кафедрі мов і методики їх викладання Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка. Основою її є самостійна робота студентів та індивідуально-орієнтована модель засвоєння навчального матеріалу в умовах реформи сучасної освіти України.

Для студентів і викладачів вишів, а також для всіх, хто прагне підвищити рівень володіння українською мовою.

УДК 378.016:811.161.2(072)
М22

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка (протокол № 4 від 04 грудня 2024 р.)

© О.Мамчич, І.Мірошник 2024

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Складний і багатогранний процес відродження національної освіти у контексті інтеграції України до світового освітнього простору висуває особливі вимоги до вивчення дисциплін лінгвістичного циклу у вищій педагогічній школі. В умовах демократизації та гуманізації освіти особливої уваги потребує розробка та впровадження таких форм і методів мовної роботи, які мають сприяти становленню висококваліфікованих фахівців. Однією з важливих умов успішного навчання мови є оволодіння нею з метою якісної підготовки майбутніх педагогів до практичної роботи. Особливе місце у визначенні цього завдання належить роботі з формування лінгвістичної компетентності майбутнього фахівця в умовах реформи сучасної освіти України.

Відповідно до Освітньо-професійної програми вищої освіти та Освітньо-кваліфікаційної характеристики майбутнього спеціаліста, **критеріями** формування лінгвістичної компетентності є: теоретичні знання рідної мови, практичні вміння (гностичні, проектувальні, конструктивні, організаторські, комунікативні) та навички застосування одержаних знань і вмінь як складової культури мовної особистості сучасного педагога.

Концептуальною ідеєю вважаємо положення про те, що формування лінгвокомпетентної особистості майбутнього вчителя є соціальною вимогою, базується на психолого-педагогічній теорії і практиці, спрямовано на реалізацію міжособистісних відносин у професійній діяльності і створення умов для вдосконалення мовної та мовленнєвої культури студентів.

Такою умовою є впровадження кредитно-модульної системи до процесу організації навчання та контрольного оцінювання знань, що має стимулювати систематичне вивчення студентами дисциплін лінгвістичного циклу, посилити контроль засвоєння ними відповідного обсягу навчального матеріалу, що сприятиме оптимізації процесу набуття комунікативної компетентності. Така система враховує світовий досвід галузі вищої освіти та сприяє євроінтеграції НУЧК до міжнародної системи ВНЗ.

Дидактична мета спецкурсу:

- удосконалення знань про українську мову як національну мову українського народу, виховання поваги до українського слова;
- набуття теоретичних знань щодо особливостей стилів мовлення та їх функціонування в залежності від ситуацій спілкування;
- вироблення практичних умінь і навичок оволодіння графічними, орфографічними, орфоепічними, лексичними, граматичними, стилістичними та пунктуаційними нормами сучасного українського літературного мовлення.

Студенти мають знати:

- роль мови в житті людини та суспільному житті, вільно оперувати поняттями “мова”, “національна мова”, “державна мова”, “літературна мова”, “мовлення”, “літературна норма” тощо;
- функціональні стилі сучасної української літературної мови;
- основні види документів, державні стандарти, вимоги та загальні правила оформлення їх.

Студенти мають уміти:

- розрізняти норми сучасної української літературної мови;
- демонструвати практично рівень оволодіння нормами сучасної української літературної мови;
- визначати типи та класифікаційні ознаки документів різних видів;
- вільно послуговуватися стійкими словесними формулами.

Загальні положення

Навчальна лінгвістична дисципліна складається з окремих модулів. **Модулем** вважається відносно самостійна частина навчального процесу, складниками якої є одна або декілька близьких за змістом лінгвістичних тем, понять, принципів.

Обсягом модуля є академічне навантаження окремого студента з відповідного окремого модуля у годинах, з урахуванням аудиторної та самостійної роботи, і дорівнює 1 або 1,5 кредитам (50% часу – на самостійну роботу студентів), (1 кредит – 27 годин).

Обсяг дисципліни є сумою обсягів модулів даної лінгвістичної дисципліни.

Обсяг семестру є сумою обсягів лінгвістичних дисциплін семестру.

Оцінка є показником якості успішності окремого студента з даного модуля.

Середня оцінка знань з лінгвістичної дисципліни за семестр, курс, рівень освіти вважається середньозваженою величиною.

Рейтинг студента є комплексним чисельним показником індивідуального рівня успішності і характеризує якість засвоєння ним навчального мовного матеріалу та його обсяг.

Рейтинг студента визначається за відповідною лінгвістичною дисципліною, етапами навчального процесу (семестр, курс), рівнями освіти.

Необхідною умовою впровадження кредитно-модульної системи є комп'ютеризація обліку поточної та підсумкової успішності студентів за спеціальною програмою.

Розрахунок рейтингу

Оцінювання знань окремого студента здійснюється з урахуванням загального обсягу кожного навчального модуля та вноситься до залікової відомості за результатами форм контролю, що мають такий вигляд:

- а) письмова контрольна робота (КР);
- б) тестування (Т);
- в) за методом накопичення навчального матеріалу (теми самостійної роботи (СР), індивідуальні завдання (ІЗ));
- г) за результатами захисту рефератів.

Проведення письмової контрольної роботи здійснюється за методикою, яку розроблено для даного модуля.

У тестуванні оцінку здійснює ПК за допомогою розробленої програми. У разі проведення тестування без ПК оцінка визначається пропорційно кількості правильних відповідей.

За методом накопичення оцінка визначається результатами виконання індивідуальних завдань, захисту рефератів тощо.

Види і методи проведення контролю для кожного модуля визначаються **робочими програмами** з дисциплін лінгвістичного циклу.

Критерії оцінювання визначаються кафедральними стандартами.

Знання студентів оцінюються за 100-бальною шкалою. Оцінка вноситься викладачем до відомості. Оцінювання знань студентів, які не з'явилися у визначений час на модульний контроль, дорівнює сумі "0" – нуль балів.

Деканат вирішує питання щодо можливості проходження студентами пропущеного модульного контролю тільки за наявності поважної причини. Таке рішення і новий строк складання (не пізніше терміну проведення контролю з наступного модуля дисципліни) встановлюються деканом на підставі заяви студента. Студент має подати заяву протягом тижня з дня закінчення строку дії причини, що викликала пропуск, в іншому випадку заява не розглядається. Одержана оцінка вводиться до бази даних і замінює оцінку, що була поставлена раніше. У виняткових випадках (наприклад, хвороба) деканом встановлюється індивідуальний графік ліквідації академзаборгованості студентом. У випадку пропуску модульного контролю без поважної причини або несвочасної заяви студента про причину пропуску у базі даних деканатом, замість "0", виставляється "1".

Перескладання модулів не допускається, крім дисциплін, що складаються з одного модуля, – дозволяється одне перескладання.

ЗМІСТОВІ МОДУЛІ дисципліни

„Українська мова за профспрямуванням”

Змістовий модуль	Тема	Кількість годин			
		Лекційні	Практичні	СРС	Всього
1	1. Українська мова серед слов'янських мов. Основи Нового українського правопису. Чергування голосних. Приголосні звуки. Найважливіші фонетичні явища (чергування, спрощення, подвоєння, подовження, злиття приголосних).	4	2	4	10
	2. Засоби милозвучності української мови. Вживання ь. Вживання апострофа.		2	4	6
	3. Правопис українських префіксів. Правопис слів іншомовного походження. Правопис та відмінювання прізвищ. Творення чоловічих та жіночих імен по батькові.		4	2	6
	4. Іменник. Рід, число іменників. Відмінювання іменників. Правопис відмінкових закінчень іменників.			2	2
	5. Прикметник. Творення ступенів порівняння прикметників. Повні та короткі форми прикметників.			2	2
2	6. Займенник. Лексико-граматичні розряди займенників. Правопис займенників.			2	2
	7. Числівник. Відмінювання числівників. Правопис числівників.			2	2
	8. Дієслово. Дієвідмінювання. Правопис дієслів. Дієприкметник. Дієприслівник. Правопис дієприкметників та дієприслівників.			2	2
	9. Прислівник як частина мови. Правопис прислівників.			2	2
	10. Службові частини мови. Правопис прийменників, сполучників, часток.		2	2	4
	11. Правопис складних слів. Вживання великої літери.			2	2

Змістовий модуль	Тема	Кількість годин			
		Лекційні	Практичні	СРС	Всього
3	12. Стилї сучасної української мови. Характеристика офіційно-ділового стилю. Основи діловодства. Документи. Види документів.	2	2	4	8
	13. Лексика ділових паперів. Вживання слів іншомовного походження.		2	4	6
	14. Синоніми в діловому мовленні. Труднощі засвоєння паронімів.			2	2
	15. Лексика. Терміни та професіоналізми.			2	2
	16. Етикет ділових паперів. Мовленнєвий діловий етикет	2		4	6
	17. Граматичні особливості ділових паперів. Складні випадки керування у ділових паперах.		2	4	6
4	18. Узгодження різних частин мови в діловому спілкуванні	2	2	4	8
	19. Прийменник <u>по</u> в діловому мовленні.			2	2
	20. Синтаксис. Будова і характер речень ділового мовлення.		2	2	4
	21. Засоби стандартизації мови ділових паперів.			2	2
	22. Правила скорочень. Типи аббревіатур та їх використання.			2	2
	23. Основні різновиди цифрових фіксацій у діловодстві. Акцентні особливості української мови.			2	2
	Разом годин:	10	20	60	90

МОДУЛЬНА ОЦІНКА ЗНАЇЬ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
„Українська мова за профспрямуванням”

Оцінка ECTS	Оцінка (за національною шкалою)	Модуль 1 (бали) питома вага 0,2	Модуль 2 (бали) питома вага 0,3	Модуль 3 (бали) питома вага 0,3	Модуль 4 (бали) питома вага 0,2	Сума балів
A	5 (відмінно)	18 – 20	27 – 30	27 – 30	18 – 20	90 – 100
B, C	4 (добре)	15 – 17	23 – 26	23 – 26	15 – 17	75 – 89
D, E	3 (задовільно)	12 – 14	18 – 22	18 – 22	12 – 14	60 – 74
FX	2 (незадовільно) з допуском до екзамену	0 – 11	0 – 17	0 – 17	0 – 11	35 – 59
F	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним курсом					0 – 34

Критерії оцінки змістового модуля № 1

Оцінка	Усна відповідь	Інд. завдання Тема 1	Інд. завдання Тема 2	Активність	Сума балів
5 (відмінно)	9 – 11	4	4	3	18 – 20
4 (добре)	6 – 8	3	3	2	15 – 17
3 (задовільно)	3 – 5	2	2	1	12 – 14
2 (незадовільно)	0 – 2	0 – 1,5	0 – 1,5	0	0 – 11

Критерії оцінки змістового модуля № 2

Оцінка	Усна відповідь	Інд. завдання Тема 3	Інд. завдання Тема 4	Інд. завдання Тема 5	Активність	Сума балів
5 (відмінно)	9 – 11	4	4	4	3	27 – 30
4 (добре)	6 – 8	3	3	3	2	23 – 26
3 (задовільно)	3 – 5	2	2	2	1	18 – 22
2 (незадовільно)	0 – 2	0 – 1,5	0 – 1,5	0 – 1,5	0	0 – 17

Критерії оцінки змістового модуля № 3

Оцінка	Усна відповідь	Інд. завдання Тема 6	Інд. завдання Тема 7	Інд. завдання Тема 8	Активність	Сума балів
5 (відмінно)	9 – 11	4	4	4	3	27 – 30
4 (добре)	6 – 8	3	3	3	2	23 – 26
3 (задовільно)	3 – 5	2	2	2	1	18 – 22
2 (незадовільно)	0 – 2	0 – 1,5	0 – 1,5	0 – 1,5	0	0 – 17

Критерії оцінки змістового модуля № 4

Оцінка	Усна відповідь	Інд. завдання Тема 9	Інд. завдання Тема 10	Інд. завдання Тема 11	Активність	Сума балів
5 (відмінно)	9 – 11	4	4	4	3	18 – 20
4 (добре)	6 – 8	3	3	3	2	15 – 17
3 (задовільно)	3 – 5	2	2	2	1	12 – 14
2 (незадовільно)	0 – 2	0 – 1,5	0 – 1,5	0 – 1,5	0	0 – 11

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

1. Місце української мови у системі мов світу. Українська мова як державна.

1. Поняття загальнонародної та літературної мови. Літературна мова як одна із форм національної культури. Поняття діалектів.

2. Поняття мовної норми.

3. Функціональні стилі української мови та сфера їх застосування. Основні ознаки функціональних стилів.

4. Основи культури української мови. Спілкування і комунікація. Форми професійного спілкування.

5. Ділові папери як засіб писемної професійної комунікації.

6. Розділи сучасної української літературної мови.

7. Словниковий склад сучасної української літературної мови.

8. Публічний виступ. Вербальні й невербальні засоби мовлення.

9. Культура мовлення. Словники і довідники сучасної української літературної мови

10. Культура мовлення сучасного вчителя. Мовний етикет.

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

Модуль 1

Завдання 1. Прочитати і законспектувати текст статті 10 Конституції України. Дати визначення поняття “державна мова”.

Завдання 2. Підготуватися до бесіди “Значення мови в житті людини” (реферати; рецензування).

Завдання 3. Поставити правильний наголос у словах, звіритися зі “Словником наголосів”.

Випадок, новий, фаховий, середина, ненависть, разом, текстовий, беремо, валовий, виразний, вісімдесят, дошка, контрактний, котрий, щипці, ознака, обруч, нести, металургія, легкий, кухонний, завжди, зокрема, помилка, курятина, приятель, ринковий, терези, черствий, кидати, феномен, твердий, кроїти, ненависний, Полтавщина, порядковий, предмет, гуртожиток.

Завдання 4. Відредагувати речення відповідно до норм літературної мови.

1. Для ремонту нам підійде любий матеріал.
2. Ми діяли згідно законам України.
3. У відповідності з рішенням ради студенти проходитимуть педпрактику восени.
4. Відносини між людьми мають бути добрими.
5. У цьому році я завершую школу.

Завдання 5. Розкрити значення слів, користуючись “Словником іноземних слів”.

Копія, оригінал, формуляр, реквізит, бланк, абзац, витяг, рубрика, абонемент, паритет, брифінг.

Завдання 6. Утворити нові слова від поданих, визначити особливості.

Торгівля, рік, обхід, розкіш, сваволя, твір, наліт, воля, помічник, шкода, клопітний, відвід, зір, стояти.

Модуль 2

Завдання 7. Від поданих іменників утворити прикметники. Пояснити наявність або відсутність спрощення приголосних.

Кількість, якість, контракт, зміст, захист, область, цінність, тиждень, щастя, турист, сучасність, користь, форпост, масло, баласт, кістка.

Завдання 8. Написати твір за книгою В.Скуратівського “Місяцелік” (“Звичаї українського народу”).

Завдання 9. Подані слова записати в алфавітному порядку, визначити наголос, скласти словосполучення, речення.

Верб, вимова, вимога, ворота, документ, аргумент, дочка, дошка, дрова, живопис, завдання, захворіти, зачіска, здійснити, ім'я, квартал, кілометр, колесо, кропива, літопис.

Завдання 10. Скласти речення з 2-3 парами слів.

Гора – кора; пологий – вологий; бетон – батон; мило – мало; сода – вода; казка – каска; гриб – грип; мимохідь – мимохідь; дипломат – дипломант; абонент – абонемент.

Завдання 11. Ввести до тексту слова іношомовного походження, перевірити значення за “Словником іношомовних слів”, скласти речення”.

Амплуа, ідеал, абстрактний, ефект, попури, парі, бізнес, ідентичний, реакція, абітурієнт, курйоз.

Завдання 12. Записати прізвища українською мовою, пояснити написання.

Андреев, Тютчев, Менделеев, Гринев, Соловьев, Титов, Репин, Медведев, Огарев, Глухоєць, Вяземський, Пятницький.

Модуль 3

Завдання 13. Записати слова у формі кличного відмінка, додавши форму ввічливості.

Пані Олена, Віктор, Олег, Микола, Василь; ректор, професор, декан, президент; Марія Іванівна, прокурор, міністр, мати, батько, сестра, брат.

Завдання 14. *Відредагувати словосполучення, скласти речення.*

Відношення з учнями, група по розробці нових технологій, річ йдеться про тираж, розщотний рахунок, розходження думок, не співпадає за значенням, чекати на протязі дня.

Завдання 15. *З'ясувати походження власного імені, навести приклади походження інших імен (за вибором).*

Завдання 16. *Пояснити різницю в значенні слів: власний – особистий – особовий – особливий – особистісний; відношення – відносини – ставлення – стосунки – взаємини. Скласти речення.*

Завдання 17. *Подані іменники записати у формі родового відмінка множини.*

Дорога, свобода, долоня, галузь, рівень, суддя, староста, сім'я, надія, площа, стаття, солдат, життя, відкриття, ступінь.

Завдання 18. *Написати твір на тему «Мовленнєвий етикет у діловому спілкуванні». Продумати різноманітні ситуації ділового етикету.*

Модуль 4

Завдання 19. *Записати слова у правильному варіанті: пів(до-роги), кіловат(година), високо(калорійний), емоційно(образний), мовно(стилістичний), вище(зазначений), вельми(шановний), лінгво(аналіз), історико(філологічний).*

Завдання 20. *Продовжити речення:*

Акт – це документ...

Його складають особи...

Текст акту складається з...

Реквізити такого документи такі...

Завдання 21. *Скласти словосполучення з дієсловами, ввести їх до тексту ділового мовлення: зазначити, забезпечити, запропонувати, підкреслити, підтвердити, підтримати, підписати, наголосити, отримати, одержати.*

Завдання 22. *Написати твір-мініатюру “Портрет мого друга”, визначити стилістичну функцію іменників і прикметників у тексті твору.*

Завдання 23. *Скласти листи офіційного та особистого характеру, використовуючи граматичні форми звертання. Написати поштову адресу (за новим зразком).*

Завдання 24. *З’ясувати, зміст яких понять розкривають запропоновані визначення. Скласти зразки визначених документів.*

а) документ, що засвідчує факти біографії або діяльності особи;

б) документ, що є констатацією фактів діяльності особи або певної кількості осіб, подій або явищ;

в) документ, що містить прохання окремої особи або установи щодо здійснення справ або захисту інтересів.

БЛОК ІНДИВІДУАЛЬНО ОРІЄНТОВАНИХ САМОСТІЙНИХ ЗАВДАНЬ

Модуль 1

Завдання 1. *Дібрати приклади текстів різних стилів мовлення. Визначити їх особливості.*

Завдання 2. *Виписати з художньої літератури 10 прикладів, в яких спостерігається порушення принципів милозвучності української мови.*

Завдання 3. *Написати твір за темою “Рідна мова”.*

Завдання 4. Пояснити, чи є нормативними для літературної мови подані слова і словосполучення.

Поставщик, слідуючий, діючий закон, міроприємство, дякуючи допомозі, малоімущий, любе діло, згідно розкладу.

Завдання 5. Скласти речення з парами слів, довести, яким чином зміна наголосу впливає на лексичне значення слова.

Замок – замок, золота – золота, сорока – сорока, коса – коса, п'ята – п'ята, дорога – дорога, лапки – лапки.

Завдання 6. Відредагувати словосполучення. Скласти речення згідно з нормою мовлення.

Заходи по вдосконаленню законодавства, рекомендації по проблемам використання, українець по походженню, живу по вулиці Шевченка, іду по вулиці, чекаю тебе, дійшли до висновку, приймати участь, на протязі року.

Модуль 2

Завдання 7. Розкрити значення слів автобіографія, віза, документ, заява, реквізит, резюме, розписка, доручення, протокол, характеристика.

Завдання 8. Скласти заяву на ім'я декана факультету. Визначити тип заяви а) за походженням, б) призначенням, в) формою.

Завдання 9. Від поданих дієслів утворити іменники. Пояснити правопис. Скласти речення.

Припинити, попередити, визначити, прийняти, винести, підписати, укладати, перетворювати, застосовувати, взяти, пояснити, настати, порушити, зазіхати.

Завдання 10. Від поданих слів утворити прикметники, визначити суфікси, скласти речення.

Кавказ, Запоріжжя, Ірпінь, Париж, Кривий Ріг, Кременчук, черкес, люд, казах, Буг, боягуз, Полісся, Дрогобич, Калуга, Чукотка.

Завдання 11. Від подання слів утворити іменники, визначити суфікси, скласти речення.

Співробітник, сумісник, будівник, селянин, суспільний, убогий, багатий, слідити, козак, хлібороб, заступник, виробник.

Завдання 12. Скласти 10 речень, вживаючи слова з апострофом. Пояснити написання.

Модуль 3

Завдання 13. Від подання слів утворити нові слова за допомогою префіксів.

Хвалити, купити, брати, гнати, слати.

Завдання 14. Дібрати фразеологізми, в яких використовуються числівники, визначити значення, користуючись “Фразеологічним словником”. Ввести їх до тексту.

Завдання 15. Дібрати українські прислів'я, в яких використовуються числівники.

Завдання 16. Пояснити значення слів, користуючись “Тлумачним словником”, ввести їх до тексту.

Ректор, проректор, декан, кафедра, університет, факультет, бібліотека, каталог, картотека, аудиторія, лекція, колоквиум, семінар, екзамен, диплом, консультація, бакалавр, магістратура, дисципліна.

Завдання 17. З'ясувати походження географічних назв Чернігівщини (за вибором).

Завдання 18. Написати твір за темою бесіди “Історичні пам'ятки Чернігова”.

Модуль 4

Завдання 19. Написати твір за темою “Культура поведінки сучасної людини” (ситуації – за вибором).

а) знайомство; б) у театрі; в) за столом; г) подарунки; д) культура одягу тощо.

Завдання 20. Скласти резюме з урахуванням сучасних вимог до документу такого типу. Визначити цей документ а) за призначенням; б) складністю; в) стадіями утворення; г) походженням.

Завдання 21. Написати твір “Мій факультет”, використовуючи різні типи числівників, займенників. Визначити лексикограматичні групи, пояснити правопис.

Завдання 22. Віднайти в “Етимологічному словнику” слова, що означають родинні зв’язки (мати, батько, сестра, брат, дідусь, бабуся, теця, зять, невістка, свекруха, кума тощо), з’ясувати походження їх в українській мові.

Завдання 23. Написати твір за темою “Моя родина” з використанням займенників різних розрядів. Визначити стилістичну функцію займенників.

Завдання 24. Скласти речення зі сполученням слів, визначити синтаксичну функцію різних членів речення у тексті: незважаючи на, відповідно до, чекати на, у зв’язку з, згідно з, протягом часу, на відміну від, складено за формою, за допомогою.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Походження топонімічних назв Чернігівщини.
2. Походження слов’янських прізвищ.
3. Походження власних чоловічих імен.
4. Походження власних жіночих імен.
5. Лексичні запозичення в українській мові.
6. Фразеологічні одиниці в українській мові.
7. Видатні вчені Чернігівщини.
8. Письменники Чернігівщини.

9. Дописемні пам'ятки Київської Русі.
10. Розвиток слов'янської писемності.
11. Пам'ятки слов'янської писемності.
12. Етимологія слів, що означають родинні зв'язки.
13. Звичаї та обряди східних слов'ян.
14. Стильові різновиди сучасної української мови і мовлення.
15. Науковий стиль.
16. Реферат.
17. Рецензія.
18. Публіцистичний стиль.
19. Офіційно-діловий стиль.
20. Види ділових паперів.
21. Художній стиль.
22. Розмовний стиль.
23. Мовленнєвий етикет у діловому спілкуванні.
24. Культура поведінки.
25. Учительський етикет.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Варіант 1

1. Позначте рядок, в якому всі складні слова пишуться разом:
  - А. мовнолітературний, черногуз, носоріг, п'ятсотріччя;
  - Б. червоногарячий, двадцятитонка, перекотиполе, сторіччя;
  - В. істориколітературний, синьожовтий, радіокомітет, чернозем;
  - Г. кіловатгодина, автострада, чарзілля, східнослов'янський;
  - І. жовтогарячий, пройдисвіт, розривтрава, кислосолодкий.
2. Позначте рядок, в якому є кількісні числівники:
  - А. мільйон, трьох тисяч, вісімнадцятий, першого;
  - Б. тридцяти одного, двоє, тридцятий, шестисот;
  - В. сімсот п'ятдесятий, дванадцять, одна ціла одна друга, семеро;
  - Г. тисяча п'ять, вісімнадцять, шістсот, десять тисяч три;
  - І. тридцяти тисяч, шестеро, сто, дев'ятнадцятий.
3. Позначте рядок, у якому дієслова мають форму І дієвідміни:
  - А. бачать, доять, дивляться, вчаться;
  - Б. ллють, одягаються, тримаються, летять;
  - В. ідуть, пливе, відчиняє, сміються;
  - Г. читають, живуть, блищать, носять;
  - І. пишуть, підкоряються, лежать, озвуться.
4. Позначте речення, що містять фразеологічні звороти:
  - А. Нема казок кращих за ті, що створює саме життя (газ.).
  - Б. У прорив було введено ударні війська 2-го Українського фронту (О. Гончар).
  - В. А я долину на Сибір, аж за Байкал; загляну в гори (Т. Шевченко).
  - Г. Ох, і лютував тоді дядько Володимир і все обіцяв комусь вкоротити і язик, і день (М. Стельмах).
  - І. Спокійна українська ніч. Прозоре небо. Зорі сяють (О. Пушкін).

5. Позначте речення, у якому другорядним членом речення виступає відокремлена обставина часу:
- А. Таня тихенько ходила по кімнаті, прибираючи зі столу (А. Шиян).
  - Б. Вальдшнеп, або лісовий кулик, – благородна птиця (О.В.).
  - В. Підбившись трохи, місяць ясніє, світло його лягає на протилежний схил яру (Ю. Яновський).
  - Г. Велика честь бути удостоєним премії імені Т.Г. Шевченка – невтомного борця за свободу (газ.).
  - Ґ. Куриться над полем сніг до самого сонця, туманного, завихреного клубками сухої снігової курави (О.Г.).
6. Позначте рядок, у якому всі прислівники пишуться окремо:
- А. раз/у/раз, з/краю/в/край, як/слід, сам/на/сам;
  - Б. аби/де, від/тоді, на/добраніч, геть/чисто;
  - В. аби/як, від/тепер, на/сьогодні, без/пугтя;
  - Г. ані/скільки, власно/руч, до/запиту, до/вподоби;
  - Ґ. ані/трохи, без/відома, без/ліку, по/всяк/денно.
7. Позначте рядок, у якому всі словосполучення дієслівні:
- А. ніяка сила, напувати коней, гірська річка, сидіти поруч;
  - Б. допитливий розум, зникає з блакиті, не дзвеніти пісні, добра справа;
  - В. бачити друга, читає книгу, купити хліба, йду додому;
  - Г. рідний край, не думає ніколи, знання науки, пахло землею;
  - Ґ. весело гратися, немає нікого, рідна мова, зустріти день.
8. Позначте речення зі складним дієслівним присудком:
- А. Починалася пора золотої, чудесної осені (В. Собко).
  - Б. Батьківщина – рідна мати, ми – щасливі діти (Нар. творчість).
  - В. Хмара-птаха, все ширше розправляючи крила, летіла до сонця (А. Шиян).
  - Г. Все синє небо було засноване білим, як пух, павутинням (І. Нечуй-Левицький).
  - Ґ. Монастирський двір не міг умістити сили-силенної прибулих прочан (М. Старицький).

9. Позначте безсполучникове складне речення, між частинами якого слід поставити двокрапку (розділові знаки пропущено):
- А. Школа мені сподобалась класні кімнати просторі чистесенькі меблі пофарбовані (Ю. Збанацький).
  - Б. Вітер дужчає на човні збирають вітрила (М. Коцюбинський).
  - В. У таборі тихо вже скоро світанок поллється зі сходу проміння ясне (П. Воронко).
  - Г. Мороз дужчав загорялись ясні зорі у темно-земному небі світились ліхтарі по вулицях (П. Мирний).
  - Ґ. Стихла пісня тихо стало над степом (С. Скляренко).
10. Позначте рядок, у якому всі словосполучення містять частки:
- А. пахло в повітрі, не допоможе вітру, абикуди йти, нікому не сказав;
  - Б. не відступити ні перед чим, вийшло по-моєму, братися за справу, допомагати всім;
  - В. падала майже прямовисно, ніким не помічений, що за дивні казки, вчинити скільки-будь опору;
  - Г. не міг відвести очей, не дослухав до кінця, зробити добро, кружляє над головою;
  - Ґ. неабиякі здібності, ні з ким не ділитися, було ще не пізно, впасти на землю.
11. Позначте складносурядне речення, між частинами якого не потрібно ставити тире (розділові знаки пропущено):
- А. Загуркотів грім і на ставкову воду впали перші краплі дощу (Ю. Смолич).
  - Б. Але набігла згадка і він заспокоївся (М. Коцюбинський).
  - В. Одцвітали яблуні і тьмяні пахощі насичували повітря (С. Скляренко).
  - Г. Ось кінець мосту і вже з гори видно всю луку зелену (М. Вовчок).
  - Ґ. Тільки невсипуще море бухає десь здалеку в нічній прохолоді (М. Коцюбинський).

12. Позначте рядок, у якому всі дієприкметники пишуться з *не* разом:
- А. не/кошена трава, ніким не/керований, не/бачена досі картина;
  - Б. ніким не/помічена, не/завіяний снігом, не/прошене слово, не/здатний був подолати;
  - В. не/зламні серця, не/звідані долі, не/полохані пострілами, не/бачені ніким;
  - Г. не/охолола за ніч земля, не/допита склянка молока, не/заслане ліжко, не/стихаючий шум;
  - Ґ. не/знані істини, не/присмалений сонцем, угоду не/підписано, не/виконане завдання.
13. Позначте рядок, у якому всі слова мають таку будову: префікс, корінь, суфікс, закінчення:
- А. вписавши, нагороджений, винятковий, майстерність;
  - Б. сходить, райдужний, народжувати, сповнено;
  - В. оздоблення, розцвітає, різнокольоровий, винайшов;
  - Г. неповторний, переливає, співвітчизник, найкрасивіший;
  - Ґ. споруджено, переможний, замайорів, винести.
14. Позначте рядок, у якому в усіх словах не вживається апостроф:
- А. морквяний, камяний, змякшити, звязати;
  - Б. мавпячий, деревяний, пам'ять, вяз;
  - В. духмяний, багрянець, рясно, тьмяний;
  - Г. свято, рибячий, медвяний, буряк;
  - Ґ. цвях, підюджувати, соломяний, жирафячий.
15. Позначте рядок, у якому всі слова є іменниками другої відміни:
- А. радіо, площа, філософія, стерня;
  - Б. березень, вікно, вогонь, залізо;
  - В. відстань, держава, необхідність, пам'ятник;
  - Г. далечінь, заняття, сім'я, природа;
  - Ґ. оркестр, любов, сон, завзяття.
16. Позначте речення, що відповідає такій характеристиці: складне речення з різними видами зв'язку (сурядним і підрядним):
- А. До сонця вів машину тракторист, і серед саява бачилося хлопцю, як хліб за ним підводиться у ріст (М. Масло).

- Б. Справа, за яку боролись, за яку полягли тут сини трудового народу, торжествує (газ.).
- В. Про щось перемовляючись своєю пташиною мовою, вони стрибали з місця на місце, позирали вниз (журн.).
- Г. Брила за брилою з грохотом, що нагадує гарматний постріл, звалюється у воду (Ю. Химерик).
- Г. Коли пролітаєш над Землею на космічному кораблі, бачили, який прекрасний наш світ (Ю. Гагарін).

17. Позначте речення, що відповідає такій характеристиці: складнопідрядне речення з однорідною підрядністю:

- А. Вічна слава братам, що упали в бою, щоб життя розцвітало й шуміло (В. Сосюра).
- Б. Хотіла б я пісню стати у свою хвилину ясну, щоб вільно по світі літати, щоб вітер розносив луну (Леся Українка).
- В. Все сниться життя нам ясне те, куди ми торуємо шлях, коли розцвіте вся планета, як сад, як спів солов'їний в садах (П. Воронько).
- Г. Ти гадаєш, що залізо було першим металом, який потрапив до рук наших предків? (П. Утевська).
- Г. Буде спати зерно, щоб прокинутись в щасті, коли сонцю обійми розкриє земля (В. Сосюра).

18. Позначте рядок, у якому в усіх словах спрощення в групах приголосних позначається на письмі:

- А. чес...ний, піз...ній, пристрас...ний, радіс...но;
- Б. чудес...ний, ненавис...ний, розіс...латися, тиж...невий;
- В. пес...ливий, облас...ний, хвас...ливий, у хус...ці;
- Г. невіс...ці, хвас...нути, віс...ник, шіс...надцять;
- Г. удес...ливий, мес...ник, контрас...ний, нещас...ний;
- Д. балас...ний, кіс...лявий, турис...ський, аген...ство;
- Е. безвіс...ний, корис...ний, прикарпа...ський, безтелес...но.

19. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з апострофом:

- А. моркв...яний, тьм...яний, б...є, лл...ється;
- Б. розм...який, торф...яний, пір...я, зв...язок;
- В. п...ють, м...ясо, духм...яний, жираф...ячий;
- Г. Лук...ян, об...ява, бур...як, сер...йозний;
- Г. бур...я, об...їжджати, зав...язне, пам...ять;

- Д. р...ясний, риб...ячий, Св...ятослав, возз...єднання;
- Е. п...ятниця, від...їхати, медв...яний, кров...ю.

20. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться без м'якого знака:

- А. піс...ня, міц..., п'ят...ох, л...он;
- Б. радіс...т..., малесен...кий, туш...шю, сіл...лю;
- В. буквар..., російс...кий, кін...чик, стал...ний;
- Г. купаст...ся, мід..., вугіл...ля, біл...ший;
- Ґ. ріж..., ніч..., міц...цю, тон...ший;
- Д. секретар..., турец...кий, любиш..., хміл...ний;
- Е. знан...ня, мід...дю, націонал...ний, вдяч...ніст....

Варіант 2

1. Позначте рядок, у якому всі складні прикметники пишуться через дефіс:

- А. червоно/гарячий, двадцяти/поверховий, вище/згаданий, тепло/обмінний;
- Б. світло/водо/лікувальний, мовно/стильовий, жовто/гарячий;
- В. історико/культурний, синьо/жовтий, кисло/солодкий, політико/економічний;
- Г. радіо/фізичний, східно/слов'янський, мовно/літературний, лимонно/жовтий;
- Ґ. науково/дослідний, земле/робний, високо/врожайний, темно/зелений.

2. Позначте рядок, у якому є збірні числівники:

- А. двісті, п'ятсот, тисяча, сто;
- Б. триста, шістдесят, сімсот, один;
- В. двоє, троє, четверо, п'ятеро;
- Г. шістдесят, вісімдесят, чотириста, два;
- Ґ. три, десять, одинадцять, чотирнадцять.

3. Позначте рядок, у якому дієслова мають форму наказового способу:

- А. везти, стерти, крикнути, візьму;
- Б. бачиш, хотів би, молоти, їсти;
- В. сказав би, бажаю, читаєш, можеш;

- Г. маємо, брав би, міг би, хочу;
Г. сипмо, поклич, станьмо, рушмо.
4. Позначте речення, що містить омоніми:
- А. В траві сором'язливі білі зірочки суниць (З.Тулуб).
Б. Горіли брильянти в небеснім шатрі і очі зоріли дівочі (М.Вороний).
В. Спаржа, помідори, суниці, устеляли грядки, наче оксамитовій килим (І.Нечуй-Левицький).
Г. З вікна видно сад у пишних барвах золотої осені (газ.).
Г. Через досвід й сумління брак йде з фабрики суцільний брак (Є.Бандуренко).
5. Позначте речення, у якому другорядним членом речення виступає обставина місця:
- А. Батальйон вривався в новий квартал (О.Гончар).
Б. Будинок наповнюється грюканням доміно (газ.).
В. Той, що греблі рве (Леся Українка).
Г. Усю ніч не спала Та біль сукала (нар. пісня).
Г. Біль цієї втрати надихнув на серйозний жанр (газ.).
6. Позначте рядок, у якому всі прислівники пишуться окремо:
- А. на/встіж, на/половину, по/волі, на/пам'ять;
Б. над/вечір, коли/не/коли, в/третє, на/впростець;
В. де/не/де, у/перед, від/тоді, по/моєму;
Г. світ/за/очі, рік/у/рік, до/відома, до/загину;
Г. від/разу, ні/коли, не/порушно, аби/де.
7. Позначте рядок, у якому всі сполучення іменні:
- А. в'їхати на рівнину, весняний клопіт, братися до справи, місто біля моря;
Б. усипані піском, в гущавині лісу, зберігаю окремо, у годівничку для птахів;
В. поодинокі випадки, сили миру, де-не-де проблісне, золоте проміння;
Г. надія на майбутнє, дрібні речі, жінка в плащі, гарний на вигляд;
Г. зійти з дистанції, червоне сонце, не маючи друзів, бігти вулицею.

8. Позначте речення з простим дієслівним присудком:
- А. Україні, її люду хочу я служити (П.Тичина).
  - Б. Ми нічого спитати не в силі (В.Сосюра).
  - В. Бігти в ліс – значить наскочити самому чортові на роги! (П.Автомонав).
  - Г. А справді, варто було б поплавати човном (І.Нечуй-Левицький).
  - Ґ. Мав Сашко вдачу жваву, невгамовну й веселу (В.Козаченко).
9. Позначте безсполучникове складне речення, між частинами якого слід поставити крапку з комою (розділові знаки пропущено):
- А. Впаде мороз на яблуневий цвіт тоді залишимося без врожаю (П.Панч).
  - Б. Гроза пройшла зітхнули трави квітки голівки підняли (О.Олесь).
  - В. Усміх пославши в останнім промінні згинуло радісне літо дощик уїдливий дощик осінній сіється наче крізь сито (Г.Чупринка).
  - Г. Пройде дощ трава зазеленіє (газ.).
  - Ґ. Я пам'ятаю на Дніпрі от берегів тих пахли трави (В.Сосюра).
10. Позначте рядок, у якому всі сполучення пов'язані підрядним зв'язком прилягання:
- А. поспішай повільно, особливо яскраво, щодуху тікає;
  - Б. неусипно пильнує, мовчати посміхаючись, відчинена брама;
  - В. охочий до мандрів, село Мрин, зробити добре;
  - Г. напрочуд шляхетно, молитися Богові, чкурнути на вулицю;
  - Ґ. зібрався йти, сімома пирогами, яскравий день.
11. Позначте складносурядне речення, між частинами якого не треба ставити кому (розділові знаки пропущено):
- А. Він так сказав і той його облишив (Л.Костенко).
  - Б. Красна пташка своїм пір'ям а людина – знанням (прислів'я).

- В. Розтанула сиза мла й у первісній величі сходило сонце (журн.).
- Г. Приходив дощ а потім було зимно (Л.Костенко).
- Г. Взимку сходить пізно сонце і правує всім мороз (журн.).
12. Позначте рядок, у якому всі дієслова пишуться з *не* окремо:
- А. не/дороблю, не/хтувати, не/навиджу, не/кохає;
- Б. не/чіпаю, не/зробили, не/вдієш, не/бажаю;
- В. не/покину, не/бажати, не/покорити, не/дорости;
- Г. не/взяв, не/добачаю, не/марнувати, не/гаєв;
- Г. не/чекаю, не/люблю, не/доспівали, не/добив.
13. Позначте рядок, у якому всі слова мають таку будову – **префікс-корінь-суфікс-закінчення**:
- А. віддаль, благо, старанний, безрадісно;
- Б. священний, навмання, приголосний, відкриття;
- В. нездійснений, досвід, допомога, підданство;
- Г. беззаконний, возз'єднати, предосінній, очолювати;
- Г. життєвий, роззнайомитися, розрісся, бажати.
14. Позначте рядок, у якому в усіх словах спостерігається подвоєння букв на позначення подовження приголосних:
- А. читання, суддівський, виллеш, спросоння;
- Б. обличчя, збіжжя, рілля, знарядь;
- В. виллю, навмання, обличч, роздоріжж;
- Г. жовчю, багаття, маззю, тушшю;
- Г. Керчю, миттю, сіллю, колосся.
15. Позначте речення, у якому є синоніми:
- А. В день такий на землі розквітає весна і тремтить од солодкої муки (В.Сосюра).
- Б. І в'яне, сохне, гине твоя єдина дитина (Т.Шевченко).
- В. Не бійся заглядати у словник: це пишний яр, а не сумне провалля (М.Рильський).
- Г. Прийомний син барона був баран (Л.Костенко).
- Г. Страшніш від огненних геєн голодна хіть зажерливих гієн (Б.Олійник).

16. Позначте речення, що відповідає такій характеристиці: складне речення з різними видами зв'язку (сполучниковим і безсполучниковим):
- А. Василь Мисик, за плечима якого більш як півстоліття поетичного досвіду, очима ясновидця дивиться в глибину речей (І.Драч).
  - Б. Мені відкрилась істина печальна: життя зникає, як ріка Почайна (Л.Костенко).
  - В. Його неохоче пускають до солідних установ – це його службова голгофа (П.Загребельний).
  - Г. І розсадник у мене був відповідний до тих можливостей: притиснувся біля хати – долонею накриєш (О.Гончар).
  - Ґ. Але землю вкриває асфальт і бетон, небо затягується димами і ревом моторів, і кудись шалено, в метушливій тривозі летить життя, засмоктує і не залишає тієї чистої години для душі, коли можна замислитись (Є.Сверстюк).
17. Позначте речення, що відповідає такій характеристиці: складнопідрядне речення з послідовною підрядністю:
- А. Теплий туман слався по полю і налив балку по самі вінця, так що дерева потопали в ньому (М.Коцюбинський)
  - Б. Я люблю, коли є в домі діти і коли вночі вони сміються (М.Рильський).
  - В. Відчувало серце, що як тільки зміцніють синові крила, не втримати його в хаті (О.Гончар).
  - Г. Сергій і був таким командиром, за яким люди йдуть з радістю і якому вірять (В.Козаченко).
  - Ґ. Ми дивились довго, як хмаринка тане, як синіє синь, як колише вітер струни павутинь (М.Рильський).
18. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з ненаголошеним *a* замість *o*:
- А. сл...в'янин, с...лдат, х...заїн, б...гатіти;
  - Б. хв...лити, бл...китний, зр...зковий, зд...ров'я;
  - В. б...г...тирі, к...з...ки, л...м...ний, п...л...ти;
  - Г. бр...терство, б...гатьох, к...лач, пр...зорий;
  - Ґ. п...хучий, зм...гатися, б...тіг, л...зина;
  - Д. б...лакати, зм...гатися, л...мати, р...бота;

Е. к...тання, д...п...мога, підг...ний, вкл...нися.

19. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з апострофом:

- А. мавп...ячий, в...їзд, ім...я, верб...я;
- Б. р...ябий, з...єднати, кров...ю, любов...ю;
- В. в...язати, м...ясорубка, м...який, одурм...яніли;
- Г. р...ядно, возз...єднання, зм...якшити, зв...ялити;
- І. пор...яд, п...ять, роз...ятрити, міжгір...я;
- Д. т...м...яний, жираф...ячий, медв...яний, м...ята;
- Е. духм...яний, тім...я, в...їжджати, під...їзд.

20. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з м'яким знаком:

- А. лісниц...тво, рис..., пол...с...кий, ган...ба;
- Б. сопілон...ка, дел...та, садівниц...тво, свердлят...;
- В. квасол...ка, кіл...це, тон...ший, білісін...кий,
- Г. гол...ка, близ...кіс...т..., пісен...ка, нехворощ...;
- І. поліс...кий, забуд...ко, міл...ярд, людс...кіс...т...;
- Д. рибал...ка, в'яз...кий, гіл...ля, л...лет...ся;
- Е. калинон...ка, низ...кий, туш...шю, він...чати.

Варіант 3

1. Позначте рядок, у якому всі складні іменники пишуться разом:

- А. босоніжки, півОдеси, п'ятирічка, розривтрава;
- Б. бронепізд, велозмагання, міськрада, дизельмотор;
- В. земснаряд, деревонасадження, прем'єрміністр, боєздатність;
- Г. фотовиставка, піввідра, горицвіт, працелюб;
- І. електромонтер, сторіччя, кіловатгодина, двадцятитонка.

2. Позначте рядок, у якому всі числівники пишуться з м'яким знаком:

- А. тр...ох, п...ят...сот, міл...йон, десят...ох;
- Б. шіст...десяти, вісім...сот, шіс...т..., дев...ят...;
- В. тр...ома, п...ят..., шіст...надцят..., двад...цят...;
- Г. чотир...ох, шіст...сот, міл...ярд, сім...десять;
- І. трид...цят, сім...сот, п...ятдесяти, дев...ят...ох.

3. Позначте рядок, у якому дієслова вжито у формі першої особи множини:
- А. порадять, приваблює, даруєш, здобуду;
  - Б. проноситься, вщухне, вибілюємо, сидимо;
  - В. раджу, обурюєтесь, вантажити, дзвеніти;
  - Г. здружитися, кличу, змагаємось, насиплю;
  - Ґ. маємо, рухаємось, благаємо, відповідаємо.
4. Позначте речення, що містить пароніми:
- А. Було, роблю що, гуляю, чи Богу молюся, усе думаю про його (Т.Шевченко).
  - Б. І з-під хмар-снігурів сніговісться даль-хитавиця (М.Вінграновський).
  - В. Шум акацій... Посьолок і гони... Ми на гору йдемо через гать (В.Сосюра).
  - Г. Страшніш від огнених геєн голодна хіть зажерливих гієн (Б.Олійник).
  - Ґ. Вони – це гармонійний світ, дух злагоди і миру (М.Рильський).
5. Позначте речення, у якому другорядним членом є прикладка:
- А. Зорями небо героя вітало, квітами й піснею стріла земля (В.С.).
  - Б. О, бідний той, хто крізь завої сині іде самотньо, мовчки, без мети (М.Р.).
  - В. Риби в'ють під водою гнізда і відкладають туди ікру (газ.).
  - Г. Миру над світом сіяє рибак, тим-то спокійно свій невід рибак кидає в море (М.Р.).
  - Ґ. Впав з неба Сокіл – розбив він груди, скривавив пір'я (М.Г.).
6. Позначте рядок, у якому всі прислівники пишуться разом:
- А. донизу, напам'ять, генген, повесняному;
  - Б. праворуч, здавна, будьколи, сьогодні;
  - В. тількино, незабаром, вічнавіч, подекуди;
  - Г. уздовж, назустріч, врядигоди, подеколи;
  - Ґ. всередину, набік, вдалині, вдень.

7. Позначте рядок, у якому всі словосполучення дієслівні:
- А. відродження життя, йду до брата, важлива справа, сніг на вулиці;
  - Б. слухаєш оперу, пишемо олією, зрадити друга, думають про тебе;
  - В. ходімо до бібліотеки, сумував і радів, морозний день, захищений від холоду;
  - Г. материнський наказ, перша в групі, читаю вголос, плисти проти хвилі;
  - Ґ. батьківські збори, мене морозило, цілющий бальзам, ставок серед лісу.
8. Позначте речення зі складеним іменним присудком:
- А. Було літо, і за кабінет мені правив садок (П.Панч).
  - Б. Хотіла б я піснею стати у свою хвилину ясну (Леся Українка).
  - В. Наближалася зима, почало робитися холодно (газ.).
  - Г. Чим утішить її, пожаліти..? (Т.Масенко)
  - Ґ. От узяла та й полетіла (Л.Глібов).
9. Позначте безсполучникове складне речення, між частинами якого слід поставити тире (розділові знаки пропущено):
- А. Давай дружити то я до тебе то ти до мене (нар. творчість).
  - Б. На тротуарах не лілеї не лебединий в небі крик (В.Сосюра).
  - В. Правдиве слово існуватиме вічно брехня всього одну хвилинку (Заповіт Божий).
  - Г. Народжувалася дитина йшли з хлібом (В.Скुरатівський).
  - Ґ. Материні сльози як криниця не спинити її не вилити (Ю.Яновський).
10. Позначте рядок, у якому всі сполучення пов'язані підрядним зв'язком керування:
- А. пробачте мені, почуватися добре, сірий ранок;
  - Б. зустріти друга, опадання листя, сповнений мудрості;
  - В. носити на руках, осінній день, безліч цікавого;
  - Г. ідуть не поспішаючи, прийшов у справі, благаю тебе;
  - Ґ. насіння на олію, прибув удосвіта, журнал „Всесвіт”.

11. Позначте складносурядне речення, між частинами якого треба ставити двокрапку (розділові знаки пропущено):
- А. Вітру на морі не було проте клекотав сильний прибій (М.Трублаїні).
  - Б. Він дарував людям красу і в цьому був сенс його життя (газ.).
  - В. Пройшла гроза і знову літня проза й парує степ і оживає ліс (В.Симоненко).
  - Г. Чи то мені здається чи то справді свист тихшає? (М.Коцюбинський).
  - Ґ. Дерево стояло ще голе однак на вітах його вже починалось пташине життя (Д.Бедзик).
12. Позначте рядок, у якому всі дієприкметники пишуться з НЕ разом:
- А. не/куплені дрова, ще не/виспівана пісня, конспект не/завершений;
  - Б. не/дорозроблена доповідь, не/дорослий клен, не/визначений історією;
  - В. не/досяжний об'єкт, не/розрахований на аудиторію, не/злічені кілометри;
  - Г. не/пошита сукня, не/висловлена подяка, не/сказане тобі слово;
  - Ґ. не/виконане завдання, не/спростовані зауваження, не/написаний лист.
13. Позначте рядок, у якому всі слова мають префікс іншомовного походження:
- А. гідрокостюм, інтерв'ю, автосправа, геліос;
  - Б. провесна, паритет, безмежжя, макроекономіка;
  - В. благочинний, віце-президент, екс-чемпіон, пан'європейський;
  - Г. фотогурток, інтерактивний, інновація, гіперчутливий;
  - Ґ. авіапошта, фотоальбом, пред'явник, співзвучний.
14. Позначте рядок, у якому в усіх словах відбувається спрощення приголосних:
- А. тис/нути, мес/ник, захис/ний, невіс/ці;
  - Б. хрус/нути, передвіс/ник, щас/ливо, у хус/ці;

- В. об'їз/ний, колїс/ний, радїс/ний, шїс/надцять;
 Г. безвїїз/но, вїс/ник, жалїс/ливий, облес/ливий;
 Ґ. сервїс/ний, перехрес/ний, непроїз/ний, пес/ливий.
15. Позначте рядок, у якому видїлене слово не є метафорою:
- А. Зле, невдале,, нетактовне, нерозумне **слово** може образити (В.Сухомлинський).
 Б. **Слово** – найтонше доторкання до серця (В.Сухомлинський).
 В. Мудре і добре **слово** має радїсть В.Сухомлинський).
 Г. **Словом** можна вбити й оживити В.Сухомлинський).
 Ґ. **Слово** має лексичне і граматичне значення (пїдр.).
16. Позначте речення, що вїдповїдає такїй характеристицї: складне речення з безсполучниковим зв'язком:
- А. Люди, мабуть, вїдчували, що будуть такї снїги, і, перед тим як захуртечило, загодя подбали про коней і про корїв, свиней та овечок (М.Вїнграновський).
 Б. Народний учитель, учитель народу – серце і сумлїння села, зразок і предмет наслїдування для дитини, достойний, чистий, авторитетний, ушанований батьками, – нема, нема у нас народного учителя (О.Довженко).
 В. Тепер вїн лиш чекав, і до того часу, поки прийде сподївана звїстка, вїн завмер (В.Пїдмогильний).
 Г. А чи не занадто вже я славословлю старих своїх коней, і село, і стару свою хату, чи не помиляюсь я в спогадах і почуттях? (О.Довженко)
 Ґ. Так по зимї приходять весни і по грозї сїяє синь (В.Сосюра).
17. Позначте речення, що вїдповїдає такїй характеристицї: складнопїдрядне речення з послїдовною пїдряднїстю:
- А. Я син народу, що вгору йде, хоч був запертий в льох (І.Франко).
 Б. Ми працю любимо, що в творчїсть перейшла, і музику палку, що нїжно серце тисне (М.Рильський).
 В. Тихо розмовляли, наказували, як бути з хлїбом, що треба продати, що купити, чим засїяти пари і що сїяти по озиминї (С.Скляренко).

- Г. Між горами старий Дніпро, неначе в молоці дитина,
красується, любується на всю Україну (Т.Шевченко).
Г. Двір заріс споришем та зеленів, неначе лука повесні
(М.Коцюбинський).

18. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з И після шиплячих та Г, К, Х:

- А. зах...щає, ж...ти, ш...ни, жорж...на;
Б. маш...на, г...рч...ця, к...шка, ш...я;
В. ш...сть, ш...бка, ш...рокий, ч...плявся;
Г. щ...тка, ч...стий, ч...сельник, бдж...льництво;
Ґ. ч...льний, щ...т, х...ткий, зач...ска;
Д. ящ...рка, ж...то, г...лочка, г...оя;
Е. щ...лина, х...мера, г...дний, ніщ...вний.

19. Позначте рядок, у якому всі слова, пишуться, з буквосполученням ЙО:

- А. вранішн...го, ...ржитися, міль...нер, баталь...н;
Б. ску...вдити, кур...зний, сер...зний, кра...вий;
В. с...мий, ...му, пол...вий, бо...вий;
Г. літн...го, ...го, з н...го, медаль...н;
Ґ. с...годнішн...го, ...кати, л...тчик, бад...рий;
Д. л...нарство, ...тований, ра...н, ма...ліка;
Е. кол...ри, кур...з, ма...нез, з...мка.

20. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з м'яким знаком:

- А. вихованец..., міц...ю, близ...кий, спіл...ний;
Б. читал...ня, барабан...щик, вибачатис..., вуз...кий;
В. селян...ство, сил...ний, близ...кіс...т..., борщ...;
Г. тон...ший, громадс...кіс...т..., біл...ці, дивитис...;
Ґ. річен...ка, ковз...кий, бас...кий, батен...ко;
Д. пан...щина, умиваєт...ся, синен...кий, сопіл...ці;
Е. ткац...кий, ковал...с...кий, цегел...ня, гарцюют...

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Українська мова серед інших слов'янських мов.
2. Фонетика. Звуковий склад українського літературного мовлення.
3. Поняття про звуки мовлення, голосні і приголосні звуки.
4. Писемне мовлення. Поняття про букву і алфавіт.
5. Орфоепія. Орфоепічні форми сучасної української літературної мови.
6. Орфографія. Принципи орфографії. Орфографічні норми сучасної української мови.
7. Орфограма. Орфографічне правило. Принципи української орфографії.
8. М'які приголосні звуки; позначення м'якості приголосних на письмі.
9. Буквосполучення **йо,ьо**.
10. Вживання апострофа.
11. Вимова і позначення на письмі ненаголошених [е], [й], [о].
12. [е], [о] після **ж, ч, ш, [дж]** у коренях слів.
13. Букви **й, і** після **ж, ч, ш, щ** та **г, к, х** у коренях українських слів.
14. Уподібнення дзвінких і глухих, шиплячих і свистячих приголосних і позначення його на письмі.
15. Подвоєння букв на позначення подовження приголосних і збігу приголосних звуків.
16. Спрощення у групах приголосних звуків.
17. Вимова і правопис префіксів.
18. Префікси **пре-, при-, прі-, пере-, пред-, перед-**.
19. Вимова і правопис префіксів, що закінчуються на приголосний.
20. Правопис суфіксів.
21. Поняття про милозвучність мовлення. Засоби милозвучності українського мовлення.
22. Чергування [у] – [в], [і] – [й].
23. Зміни приголосних звуків при словотворенні та позначенні їх на письмі.
24. Вживання великої літери.

25. Написання слів разом, окремо, через дефіс.
26. Правопис **не, ні**.
27. Правопис слів іншомовного походження.
28. Правопис прізвищ і географічних назв іншомовного походження.
29. Правопис складних географічних назв.
30. Правила переносу слів.
31. Морфологія. Система частин мови. Лексико-Граматичні ознаки частин мови, їх синтактичні функції.
32. Іменник. Відмінювання іменників. Правопис відмінкових закінчень іменників I, II, III відміни.
33. Множинні іменники.
34. Незмінювані іменники та аббревіатури.
35. Прикметник. Правопис відмінкових закінчень прикметників.
36. Числівник. Правопис числівників. Зв'язок числівників з іменниками. Відмінювання числівників.
37. Займенник. Відмінювання і правопис займенників.
38. Дієслово. Правопис особових закінчень дієслів.
39. Синтаксис. Порядок слів у реченні. Словосполучення та речення як основні синтаксичні одиниці.
40. Пунктуація. Принципи української пунктуації.
41. Розділові знаки в кінці речення. Крапка. Знак питання і знак оклику. Три крапки.
42. Тире між підметом і присудком в реченні.
43. Тире між різними членами речення та на місті пропущеного члена речення.
44. Розділові знаки при однорідних членах речення.
45. Розділові знаки між однорідними означеннями і прикладками.
46. Розділові знаки при узагальнюючих словах.
47. Розділові знаки при відокремлених членах речення.
48. Відокремлені означення, прикладки та розділові знаки при них.
49. Розділові знаки при відокремлених обставинах.
50. Відокремлені додатки.
51. Уточнюючі, пояснюючі, присудувальні члени речення та розділові знаки при них.
52. Слова, граматично не пов'язані з членами речення. Вставні і вставлені конструкції.

53. Розділові знаки при звертаннях.
54. Розділові знаки при вигуках, стверджувальних і заперечних словах.
55. Складне речення. Розділові знаки у складносурядних реченнях.
56. Розділові знаки у складнопідрядних реченнях.
57. Розділові знаки у безсполучникових складних реченнях.
58. Розділові знаки у реченнях з **як, мов, наче**.
59. Розділові знаки при прямій мові та цитатах.
60. Розділові знаки при діалогах.

ДІЛОВІ ПАПЕРИ

1. Автобіографія.
2. Акт.
3. Довідка.
4. Договір.
5. Доповідна записка.
6. Доручення.
7. Заява.
8. Заявка.
9. Звіт.
10. Лист.
11. Наказ.
12. Оголошення.
13. План.
14. Пояснювальна записка.
15. Протокол.
16. Реферат.
17. Розписка.
18. Розпорядження.
19. Список.
20. Телеграма.
21. Характеристика.
22. Телефонна розмова.
23. Публічний виступ (доповідь, промова, лекція, бесіда).

ПІСЛЯСЛОВО

Досвід використання кредитно-модульної системи організації навчання та контролю знань студентів доводить, що така система сприяє свідомому засвоєнню теоретичного матеріалу, практичному його застосуванню, оптимізує процес формування лінгвістичної компетентності майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах в умовах реформи сучасної освіти України.

Використання інноваційних методів набуття знань та вироблення практичних умінь і навичок студентів є важливими показниками професійно змодельованих ситуацій навчання у викладанні тих курсів, що спрямовані на розвиток комунікативних здібностей майбутнього вчителя.

Упровадження такої системи має надати нового імпульсу складному процесу формування педагогічної особистості засобами мови.

ЛІТЕРАТУРА

БАЗОВА

1. Валентій Л.В. Українська мова (за професійним спрямуванням): метод. посіб. для студ. спец. "Історія" / Л. В. Валентій. – Чернігів: ЧНПУ ім. Т.Г. Шевченка, 2013. – 32 с.
2. Галузинська Л.І. Українська мова за професійним спрямуванням: навч. посіб. для студ. ВТНЗ / Л. І. Галузинська, Н. В. Науменко, В. О. Колосюк. – Київ: Знання, 2008. – 430 с.
3. Глібчук, Н. М. Сучасна українська мова. Морфологія: практикум: навч. посіб. / Н. М. Глібчук, У. Б. Добосевич. – Київ: Знання, 2009. – 486 с.
4. Єгорова Т.Д. Практичний курс української мови: навч. посіб. для студ. ВНЗ / Т. Д. Єгорова. – Київ: ЦУЛ, 2007. – 160 с.
5. Закон України "Про вищу освіту". – Освіта. – 2015.
6. Зубков М.Г. Сучасне ділове мовлення / М.Г.Зубков. – Х.: Книжк. клуб "Клуб сімейного дозвілля", 2007. – 448 с.
7. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Право, 2011. – 47 с.
8. Лепеха Т. В. Українська мова: навч. посіб. для старшокл., абітурієнтів, студ. нефілол. ф-тів ВНЗ / Т. В. Лепеха. – 4-е вид., доп. і перероб. – Київ: Євшан-зілля, 2010. – 360 с.
9. Мацюк З.О. Українська мова професійного спілкування: навч. посіб. для студ. ВНЗ / З. О. Мацюк, Н. І. Станкевич. – 4-е вид. – Київ: Каравела, 2011. – 352 с.
10. Мацько Л.І. Культура української фахової мови: навч. посіб. для студ. ВНЗ / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – Київ: АКАДЕМІЯ, 2007. – 360 с. – (Альма-матер).
11. Новий український правопис: навчальний посібник. – Київ, 2019. – 284 с.
12. Шевчук С. В. Практикум з української мови: Модульний курс: навч. посіб. / С. В. Шевчук, Т. М. Лобода. – К.: Алерта, 2009.

ДОПОМІЖНА

1. Олійник О.Б. Граматика української мови : навч. посіб. для студ. ВНЗ / О. Б. Олійник, В. Д. Шинкарук, Г. М. Гребницький. – Київ : Кондор, 2008. – 544 с.
2. Погиба Л.Г. Українська мова фахового спрямування : підруч. для студ. ВНЗ / Л. Г. Погиба, Т. О. Грибіниченко, Л. М. Голіченко. – Київ : Кондор, 2012. – 350 с.
3. Середницька А.Я. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. для студ. техн. спец. / А. Я. Середницька, З. Й. Куньч. – 3-е вид., випр. і доп. – Київ : Знання, 2012. – 215 с.
4. Словник-довідник літературознавчих термінів: А–Я / упоряд. О.В.Бобир, В.Й.Буденний, О.Б.Мамчич, Н.П.Нікітіна; за ред. О.В.Бобиря. – Чернігів: Десна Поліграф, 2016. – 132 с.
5. Сучасна українська літературна мова : вправи. Завдання за творами Т. Г. Шевченка : навч. посіб. / за ред. Г. М. Вокальчука. – Київ : Академія, 2016. – 224 с. – (Альма-матер).
6. Сучасна українська літературна мова. Хрестоматія з фонетики : навч. посіб. для студ. ВНЗ / уклад. Н.І. Бойко, Т.Л. Хомич. – Ніжин : НДУ імені М. Гоголя, 2012. – 218 с.
7. Сучасна українська літературна мова: лексикологія, фонетика : підруч. / авт. А.К. Мойсієнко [та ін.]. – Київ : Знання, 2010. – 270 с.
8. Сучасна українська літературна мова: морфологія, синтаксис : підруч. / авт. А.К. Мойсієнко [та ін.]. – Київ : Знання, 2010. – 374 с.
9. Сучасна українська мова: фонетика, фонологія, орфоєпія, графіка : практикум: навч. посіб. / за ред. М.М. Фашенко. – Київ : АКАДЕМІЯ, 2010. – 176 с.
10. Українська мова за професійним спрямуванням : практикум: навч. посіб. / за ред. Т.В.Симоненко. – Київ : АКАДЕМІЯ, 2010. – 272 с. – (Альма-матер).
11. Українська мова за професійним спрямуванням: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти / уклад. О.В. Бабакова, З.О. Митяй, О.Г. Хомчак. – Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. – 151 с.

12. Хомич Т.Л. Сучасна українська літературна мова: фонетика, фонологія, фономорфологія, орфоепія, графіка, орфографія : практик. курс в умовах кредитно-модульн. системи / Т. Л. Хомич. – Чернігів : ЧНПУ ім. Т.Г. Шевченка, 2016. – 116 с.
13. Чмут Т.К. Етика ділового спілкування : навч. посіб. / Т.К.Чмут, Г.Л.Чайка. – 6-те вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2007.
14. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови : підруч. для студ. ВНЗ / К. Ф. Шульжук. – 2-е вид., доп. – Київ : АКАДЕМІЯ, 2010. – 408 с. – (Альма-матер).
15. Ющук І. П. Практикум з правопису української мови / І. П. Ющук. – 6-е вид., зі змін. – Київ : Освіта, 2008. – 254 с.
16. Яцимірська М.Г. Сучасна українська мова : практикум із пунктуації: навч. посіб. / М. Г. Яцимірська. – 2-е вид., випр. і доп. – Київ : Знання, 2009. – 262 с.

У процесі підготовки Методичного посібника автор посилався на такі джерела:

1. Мамчич О.Б. Формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів початкової школи у вищих педагогічних навчальних закладах. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук. – К.: 2003. – 22 с.
2. Положення про модульно-рейтингову систему організації навчання та контролю знань студентів. – Одеса: ОНМУ, 2004. – 12 с.
3. Положення “Про систему підсумкового контролю, оцінювання знань та визначення рейтингу студентів. – Львів: Львівська політехніка, 2003. – 13 с.

ЗМІСТ

Переднє слово.....	3
Змістові модулі дисципліни „Українська мова за профспрямуванням”	7
Теоретичний блок.....	11
Практичний блок.....	12
Блок індивідуально орієнтованих самостійних завдань.....	15
Теми рефератів.....	18
Тестові завдання.....	19
Контрольні питання.....	35
Ділові папери.....	37
Післяслово.....	38
Література	39

Навчально-методичне видання

**Мамчич Олена Борисівна
Мірошник Ірина Василівна**

**УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ
СПРЯМУВАННЯМ. МОДУЛЬНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ
ТА КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ**

Навчально-методичний посібник (видання 3-тє, доповнене)

Комп'ютерна верстка та макетування – І.В.Бурнос

Мамчич О.Б., Мірошник І.В. Українська мова за професійним спрямуванням. Модульна система навчання та контролю знань студентів: навчально-методичний посібник (видання 3-тє, доповнене). Чернігів, 2024. 44 с.

Проаналізовано концепцію та основні напрямки створення інноваційної технології навчання, що побудована за принципом модульності змісту процесу вивчення дисциплін лінгвістичного циклу. Таку технологію розроблено на кафедрі мов і методики їх викладання Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка. Основою її є самостійна робота студентів та індивідуально-орієнтована модель засвоєння навчального матеріалу в умовах реформи сучасної освіти України.

Для студентів і викладачів вишів, а також для всіх, хто прагне підвищити рівень володіння українською мовою.

УДК 378.016:811.161.2(072)
М22